

Araştırma Makalesi

0-6 yaş çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik ilk yardım hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi

Research Article

Determination Of the First Aid Knowledge Levels of the Mothers with Children at the of 0-6

Sinan ASLAN¹, Maksude YILDIRIM¹, Aygöl TUNÇDEMİR², Emine GEÇKİL³

¹Arş. Gör. Adıyaman Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Adıyaman

²Öğr. Gör. Adıyaman Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Acil Tıp Teknisyenliği Bölümü, Adıyaman

³Doç. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Konya

Adıyaman Üniv Sağlık Bilim Derg, 2015; 1(2):54-64

Yazışma adresi:

Arş. Gör. Sinan ASLAN

Adıyaman Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Altınşehir mah. 3005 sok. No:13
02040

Merkez/Adıyaman

Tel: 05072398812

Fax: 0416 223 3005

E-posta: salsan@adiyaman.edu.tr

Özet

Amaç: Bu çalışma, 0-6 yaş çocuğu olan annelerin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla planlanmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu araştırma, Adıyaman Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi'ne 01 Kasım- 31 Aralık 2010 tarihlerinde başvuran 0-6 yaş çocuğu olan 351 anneye uygulanmıştır. Anket formu, 9 soruluk kişisel bilgi formu ve Dereli ve arkadaşları tarafından hazırlanan 54 soruluk ilk yardım bilgi düzeyi formu olmak üzere toplam 63 sorudan oluşmaktadır. İlk yardım bilgi puanı en fazla 54 puan olarak hesaplanmıştır. Veriler SPSS 11.5 paket programında değerlendirilmiş, analizinde yüzde, tek yönlü varyans analizi (Oneway Analysis of Variance-ANOVA) ve bağımsız gruplarda t testi kullanılmıştır.

Bulgular: Annelerin yaş ortalaması 28.82 ± 5.70 'dir. Annelerin %56.7'si ilköğretim mezunu, %83.5'i çalışmadığını, %20.5'i ilk yardım ile ilgili eğitim aldığını, %19.4'ü evde ilk yardım çantası bulundurduğunu, %74.4'ü bazen ilk yardım gerektiren bir durumla karşılaştığını ve %30.6'sı düşme sonucu kırık, burkulma ve çıkık durumu ile karşılaştığını belirtmişlerdir. Annelerin ilkyardım bilgi puan ortalamaları 26.95 ± 6.56 'dır. Annelerin yaşı, eğitim durumu, çalışma durumu, ilk yardım eğitimi alma durumu ve evde ilk yardım çantası bulundurma durumları ile ilk yardım bilgi ölçme formu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.001$).

Sonuç ve öneriler: Annelerin eğitim durumu arttıkça ilk yardım bilgi düzeyleri de artmaktadır. Bu sebepten dolayı annelere ilk yardım eğitim kursları ve görsel basında ilk yardım konusunda bilgi verilmelidir.

Anahtar sözcükler: Anne, kaza, ilk yardım, bilgi düzeyi

Abstract

Aim: The study was planned to determine the first aid knowledge levels of mothers with a child aged 0-6.

Methods: In this descriptive type research, data were collected between November 01 and December 31, 2010 at Adıyaman Gynecology and Children Diseases Hospital. 351 mothers voluntary were included in the study. The questionnaire consisted of 63 questions 9 of which were personal information and 54 were about first aid related knowledge level prepared by Dereli et al. The research data were analyzed using SPSS 11.5 program.

Findings: Mean age of mothers were 28.82 ± 5.70 . 56.7% of mothers were elementary school graduated, 83.5% were housewife, 20.5% participated in first-aid training, 19.4% keeping a first-aid bag at home, 74.4% had occasions of having conditions which needed first-aid and

30.6% experienced conditions such as broken, twisted bones and joints. Mothers' first-aid knowledge scale point were 26.95 ± 6.56 . A statistically significant relation was found between mothers' age, education level, participation in first-aid training and having first-aid bag at home with first aid knowledge scale point.

Keywords: mother, accident, first aid, knowledge level

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü, kazayı önceden planlanmamış ve beklenmeyen ancak yaralanma ile sonuçlanabilecek bir olay olarak tanımlamaktadır (1) .

Ev kazaları; ev içinde ve/veya avlusunda, bahçesinde, garajında meydana gelen herhangi bir türdeki kazayı ifade etmede kullanılır. Ev kazalarında en önemli üç risk grubunu çocuklar, yaşlılar ve özürllüer oluşturmaktadırlar (1, 2). Sıfır –altı yaş çocukların tehlike bilincinden olmamaları, hareketli olmalarına rağmen kas ve davranış koordinasyonlarının olmamaları, çevresel risklere açık olmaları, ev ortamının düzenlenmesinde çocukların dikkate alınmamaları, arama ve öğrenme konularında meraklı olmaları sebebiyle boğulma, yanma, düşme, zehirlenme olaylarına daha sık maruz kalmaktadırlar (1, 3, 4, 5). Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre 1-4 yaş arası çocukların ölüm nedenleri arasında düşmeler 8. sırada, yangınlar ile ilişkili yanıklar 11. sırada yer almaktadır (6).

Türkiye'de Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) kayıtlarına göre 1-4 yaş arası çocuk ölüm nedenleri arasında kazalar dördüncü sırada yer almaktadır (7). Türkiye'de ev kazalarının tüm kazaların %18-25'ini oluşturmaktadır (8, 9). Oysa bu kazaların önemli bir kısmı önlenabilir, bir kısmında ise uygun müdahale ile olumsuz sonuçlar azaltılabilir. Genellikle ev kazalarını ilk gören ve ilk yardımda bulunan kişiler annelerdir. Bu nedenle kaza sonucu oluşabilecek sorunları azaltmada annelerin ev kazalarına yönelik ilk yardım uygulamaları hakkındaki bilgi düzeyleri önem arz etmektedir (10).

Corrarino ve arkadaşlarının (2001) yaptıkları çalışmada halk sağlığı hemşirelerinin ailelere ev kazaları hakkında verdikleri eğitim sonrasında ev kazalarını önlemek için güvenlik önlemlerini artırdıklarını belirtmişlerdir (11). Turan ve ark. Denizli'de yaptıkları çalışmada eğitici özelliği bulunan öğretmenlerin (toplum sağlık merkezi ebe ve hemşireleri, öğretmenler ve emniyet mensubu) 0-6 yaş çocuğu olan annelere ev kazaları yönelik verilen eğitimde eğitim öncesi ve eğitim sonrası ilkyardım eğitim puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (12). Bu da ev kazalarının önlenmesinde ve korunmasında hemşirelerin büyük bir paya sahip oldukları söylenebilir.

Bu çalışma, 0-6 yaş çocuğu olan annelerin ilkyardımdaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla planlanmıştır.

Yöntem

Tanımlayıcı tipteki bu araştırma, Adıyaman Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi'ne 1 Kasım- 31 Aralık 2010 tarihlerinde başvuran 0-6 yaş çocuğu olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 351 anneye uygulanmıştır. Veri toplamak için literatür doğrultusunda hazırlanmış anket formu, 9 soruluk kişisel bilgi formu ve Dereli ve arkadaşları tarafından hazırlanan 54 soruluk İlkyardımda Bilgi Düzeyi Ölçme Formu (BDÖF) olmak üzere toplam 63 sorudan oluşmaktadır (13). BDÖF, annelerin genel ilkyardımda bilgileri, temel yaşam desteği, yabancı cisim kaçması, yaralanmalar, kanamalar ve çok, bilinç bozuklukları, yanık-sıcak çarpması ve donmalar, kırık-çıkık ve burkulmalar, zehirlenmeler, hayvan ısırılmaları ve böcek sokmaları konusunda bilgilerini ölçmeye yönelik 54 sorudan oluşmaktadır. Formda ilk yardımda konusunda 29 soru doğru olarak, 25 soruda yanlış bilgi verilmiştir. BDÖF'nin değerlendirilmesinde doğru cevaba "1 puan", yanlış cevaplara ve "bilmiyorum" ifadelerine "0 puan" verilerek annelerin toplam bilgi puanı hesaplanmıştır. 54 puan üzerinden yapılan değerlendirmede bilgi sorularının, %25'inden azına doğru cevap verenler (0-14 puan) "Hiç bilmiyor", %25- 50 arasında doğru cevap verenler (15-27 puan) "Kısmen Biliyor", %50'nin üzerinde doğru cevap verenler (28- 54 puan) "Biliyor" olarak gruplandırılmıştır (13). Anket formlarının uygulanabilmesi için Adıyaman Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi'nde ve annelerden izin alınmıştır. Veriler SPSS 11.5 paket programında değerlendirilmiş, analizinde yüzde, ortalama, tek yönlü varyans analizi (Oneway Analysis of Variance-ANOVA) ve bağımsız gruplarda t testi kullanılmıştır.

Bulgular

Annelerin demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Annelerin yaş ortalaması 28.82 ± 5.70 olarak saptanmıştır. Tablo 1'i incelendiğinde annelerin %54.4' ünün (n=191) 25-34 yaş arasında, %56.7'sinin (n=199) ilköğretim mezunu, %83.5'inin (n=293) çalışmadığı, %20.5'inin (n=72) ilkyardımda eğitimi aldığı, %80.6'sının (n=283) evinde ilkyardımda çantası bulundurmadığı görülmektedir.

Tablo 1. Annelerin demografik özellikleri

*Annelerin yaş ortalaması: 28.82 ± 5.70

Demografik özellikler	Sayı	Yüzde
<u>Yaş *</u>		
15-24	94	26.8
25-34	191	54.4
34 ve üzeri	66	18.8
<u>Eğitim durumu</u>		
İlköğretim	199	56.7
Ortaöğretim	87	24.8
Üniversite	65	18.5
<u>Meslek</u>		
Çalışmıyor	293	83.5
Çalışıyor	58	16.5
<u>İlk yardım eğitimi alma durumu</u>		
Evet	72	20.5
Hayır	279	79.5
<u>İlk yardım eğitimi gerekli midir?</u>		
Evet	239	68.1
Hayır	112	31.9
<u>İlk yardım çantası bulundurma durumu</u>		
Evet	68	19.4
Hayır	283	80.6

Annelerin karşılaştıkları ev kazaları Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2’de görüldüğü gibi annelerin %30.2’ si (n=106) düşme sonucu kırılma, burkma ve çıkık gibi durumlarla, %26.8’i (n=94) yanık, sıcak çarpması veya donma ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2. Annelerin ev kazaları ile karşılaşma durumu

Annelerin karşılaştıkları ev kazaları	Sayı	Yüzde
İlk yardım gereksinimi ile karşılaşma durumu		
Hiç	38	10.8
Bazen	261	74.4
Sık	52	14.8
Yanık, sıcak çarpması, donma		
Evet	94	26.8
Hayır	257	73.2
Düşme sonucu kırık, çıkık, burkulma		
Evet	106	30.2
Hayır	245	69.8
Elektrik çarpması		
Evet	13	3.7
Hayır	338	96.3
Yabancı cisim kaçması		
Evet	40	11.4
Hayır	311	88.6
Trafik kazası		
Evet	23	6.6
Hayır	328	93.4
Hayvan ve böcek ısırması		
Evet	38	10.8
Hayır	313	89.2
Zehirlenme		
Evet	36	10.3
Hayır	315	89.7

Annelerin ilkyardım bilme düzeyleri Tablo 3’te gösterilmiştir. Annelerin %2.8’i (n=10) ev kazalarına yönelik ilk yardım hakkındaki bilgi puanlarının çok düşük olduğu belirlenmiş ve “hiç bilmiyor” şeklinde gruplandırılmıştır. Tablo 3’te annelerin %48.7’ sinin (n= 171) bilgileri kısmen biliyor düzeyinde iken, %48.4’ünün (n=170) ise “biliyor” düzeyinde olduğu görülmektedir. Annelerin İlk Yardım Bilgi puan ortalamaları 26.95 ± 6.56 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3. Annelerin ilkyardım bilgi düzeyleri

*İlkyardım Bilgi puan ortalaması: 26.95 ± 6.56

Annelerin ilkyardım bilgi düzeyleri*	Sayı	Yüzde
Hiç bilmiyor (0-14 puan)	10	2.8
Kısmen biliyor (15-27 puan)	171	48.7
Biliyor (28-54 puan)	170	48.4

Tablo 4'te annelerin demografik veriler ile ilkyardım bilgi düzeyi puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Tablo 4'ü incelediğimizde annelerin yaşı ile ilk yardım bilgi puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=5.523, p=0.004). 25-34 arası yaş grubunda yer alan annelerin diğer yaş grubundaki annelere göre ilk yardım bilgi puanları daha yüksektir.

Tablo 4. Demografik verileri ile ilkyardım bilgi düzeyi ortalamalarının karşılaştırılması

^{a1}p<0.05, ^{a2}p<0.01, ^{a3}p<0.001

Demografik özellikler	Ortalama ±ss	Test Anlamlılık
Yaş		
15-24	25.30 ±5.52	F=5.523
25-34	27.95 ±6.65 ^{a1}	p=0.004
34 ve üzeri	26.04 ±7.22	
Eğitim durumu		
İlköğretim	25.45 ±6.04	F=13.226
Ortaöğretim	28.51 ±6.15 ^{a2}	p=0.001
Üniversite	29.46 ±7.45 ^{a3}	
Meslek		
Çalışmıyor	25.93 ±6.22	t=-6.936
Çalışıyor	32.08 ±5.86	p=0.001
İlkyardım eğitimi alma durumu		
Evet	31.93 ±5.62	t=7.801
Hayır	25.67 ±6.16	p=0.001
İlkyardım eğitimi gerekli mi		
Evet	27.20 ±6.53	t=1.044
Hayır	26.41 ±6.63	p= 0.29
İlkyardım çantası bulundurma durumu		
Evet		
Hayır	28.97 ±5.62	t=2.847
	26.47 ±6.43	p=0.005
İlkyardım gerektiren durumla karşılaşma		
Sık		
Bazen	27.00 ±6.91	F= 0.024
Hiç	26.98 ±6.54	p=0.97
	26.76 ±6.58	

Annelerin eğitim durumları, çalışma durumları, ilk yardım eğitimi alma durumları ve evde ilk yardım çantası bulundurma durumları ile ilk yardım bilgi düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Annelerin eğitim düzeyleri arttıkça ilk yardım bilgi puan ortalamaları da artmaktadır (F=13.226, p=0.001). Çalışan annelerin, çalışmayan annelere göre (t=6.936, p=0.001), ilk yardım eğitimi alan annelerin almayan annelere göre (t=7.801, p=0.001) ve evde ilk yardım çantası bulunduran annelerin ilkyardım

çantası bulundurmeyen annelere ($t=2.847$, $p=0.05$) göre ilk yardım bilgi puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4).

Tartışma

Annelerin ilkyardım konusundaki bilgi düzeylerinin belirlemesi amacıyla planlanmış olan bu çalışmada %30,2'si düşme sonucu kırılma, burkma ve çıkık, %26,8'i yanık, sıcak çarpması veya donma durumları ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Karataş ve ark. (2006) yaptıkları çalışmada 1-6 yaş çocuğu olan annelerin %66'sı en az bir kere ilk yardım gerektiren bir durum ile karşılaştıklarını ve annelerin %66,7'si düşme durumu, %43,9'u yanık durumu ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir (14). Hatamabadi ve ark. (2014) yaptıkları çalışmada annelerin %71,4'ü çocukları oyun oynarken ya da koşarken düştüğünü belirtmişlerdir (15). Kurt ve Aytakin'in (2015) yaptıkları çalışmada çocukların %45,9'u düşme, %17,3'ü yanma sonucu yaralandıklarını belirtmişlerdir (16). Köse ve Bakırcı'nın (2007) yaptıkları çalışmada çocukların %40'ı son bir yıl içerisinde ev kazası geçirdiğini ve bu kazaların %36,4'ü düşme ve kayma, %29,5'i yanma ve haşlanma olduğunu belirtmişlerdir (17). Erkal'ın (2010) yaptığı çalışmada ev kazası geçirenlerin %75,4'ü düşme, %11,8'i yanma olaylarına maruz kaldığını belirtmişlerdir (18). Yukarıdaki çalışmalarda her ne kadar düşme ve yanık ile karşılaşma oranları farklı olsa da ev kazaları içinde düşme ve yanıklar ilk iki sırada olduğu görülmüştür. Ev kazalarını önleme programları yapılırken düşme ve yanıklarla mücadele programlarına öncelik verilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Annelerin ilkyardım bilme durumları incelendiğinde, %48,7' sinin ($n= 171$) bilgi düzeyleri kısmen iken, %48,4'ü ($n=170$) ilk yardımı bilen durumundadır. Dereli ve ark. (2010) yaptıkları çalışmada annelerin %53,1'i ilk yardım bilen grubunda yer almaktadır (13). Hamatabadi ve ark. (2014) yaptıkları çalışmada annelerin %75,0'ı yüksek bilgi puanına sahip olduklarını belirtmişlerdir (15). Uskun ve ark. (2008) yaptıkları çalışmada %60'ı ilk yardım bilgileri iyi durumda olduğunu belirtmiştir (19). Çoşkun ve ark. (2008) yaptıkları çalışmada annelerin %76,3'ü ilkyardım konusunda bilgilerini yeterli bulmamaktadırlar (4). Bu çalışmada annelerin ilk yardım bilme durumları Çoşkun ve arkadaşlarının yaptıkları çalışma hariç, diğer çalışmalara göre düşük olduğu saptanmıştır. Bu iki çalışmada yer alan annelerin eğitim düzeylerinin düşük olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Annelerin yaşı ile ilkyardım bilgi puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş ve farkı oluşturan grup 25-34 yaş arası olan gruptur. Yapılan bazı çalışmalarda genç yaştaki annelerin ilk yardım bilgi puan ortalamaları ileri yaştaki annelere göre daha yüksek bulunmuştur (13, 15, 18, 19, 22). Yapılan başka bir çalışmada ise anne yaşı ilk yardım

bilgi puan ortalamalarını etkilemediği görülmüştür (21). Örgün eğitimin çeşitli kademelerinde ilk yardım ile ilgili konular dersler içerisinde işlenmektedir (19, 23). Bu yaş grubundaki annelerin eğitim seviyelerinin daha yüksek olması bu durumun oluşmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Annelerin eğitim durumları ile ilkyardım bilgi puanları toplam ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Annelerin eğitim durumu artıkça ilk yardım bilgi düzeyleri de artmıştır. Bu çalışmanın sonuçları Dereli (13), Çoşkun (4), Uskun (19), Erkal (18) ve Öztürk ve arkadaşlarının yaptıkları (21) çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Lafta ve arkadaşlarının İran'da yaptıkları çalışmada annelerin eğitim durumu ile ilkyardım bilgi puanları arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur (20). Wei ve arkadaşlarının Tayvan'da yaptıkları çalışmada eğitim durumu ile ilkyardım bilgi puanları arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır (22). Ülkemizde yapılan çalışmalar ile bu çalışmanın sonuçları paralellik göstermektedir. Bunun nedeni eğitimin çeşitli kademelerinde ilkyardım ile ilgili konuların ders içeriklerinde bulunması (23) ve eğitim düzeyi yükseldikçe sağlık okuryazarlığının artmış olabileceğinden kaynaklanıyor olabilir.

Annelerin çalışma durumu ile ilkyardım bilgi düzeyi puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Çalışan annelerin çalışmayan annelere göre ilkyardım bilgi puanları daha yüksek olduğu saptanmıştır. Uskun (19), Dereli (13), Kurt ve Aytekin'in (16) ve Hatamabadi ve arkadaşların (15) yaptıkları çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Bu durum çalışan annelerin eğitim durumlarının yüksek olması ile ilişkili olabilir.

Önceden ilkyardım eğitimi almak ile ilkyardım bilgi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. İlkyardım eğitimi alan annelerin, ilkyardım bilgi puanları önceden ilkyardım eğitimi almayan annelere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Wei ve arkadaşlarının (22) yaptıkları çalışmada, Dereli ve arkadaşlarının (13) yaptıkları çalışmada ve Kurt ve Aytekin' in yaptıkları (16) çalışma sonuçları ile bizim çalışmamız uyumluluk göstermektedir. Öztürk ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada ilkyardım eğitimine katılan annelerin ilkyardım bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (21).

Evde ilk yardım çantası bulundurma ile ilk yardım bilgi düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Sonuç

Annelerin ilkyardım bilgi puanları orta düzeydedir. Eğitim düzeyi düşük olan, çalışmayan, daha önce ilkyardım eğitim programına katılmayan ve evinde ilkyardım çantası bulundurmeyen annelerin ilkyardım bilgi puanları düşük bulunmuştur. İlkyardım bilgi puanı düşük olan anneler başta olmak üzere tüm annelerin kazalara yönelik bilgi düzeylerinin yükseltilmesi için hemşireler tarafından eğitim planlanması ve ilk yardım uygulamalarının annelere öğretilmesi önerilebilir.

Kaynaklar

1. Bertan M, Çakır B. "Halk Sağlığı Yönünden Kazalar"; Halk Sağlığı (Temel Bilgiler) Ed: Bertan M, Güler Ç. Güneş Kitapevi, Ankara 1995:461-471.
2. Özcebe H. Yaralanma kontrol ve koruma programları ve güvenli toplumlar. Ed: Güler Ç. Akın L. Halk Sağlığı Temel Bilgiler. Hacettepe Üniversitesi Yayınları; Ankara 2006:668-698
3. Kırılmaz AY, Arısoy M. Ev Kazaları ve İlk Yardım. Sağlık ve Toplum Dergisi 2002;4:27-32.
4. Coşkun C, Özkan S, Maral I.Çankırı-Eldivan ilçe merkezinde 0-14 yaşlar arasında çocuğu olan annelerin ilk yardım bilgi düzeyleri ve ilk yardım gerektiren durumların sıklığı. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi* 2008;2(3):11-18
5. Laffoy M. Childhood accidents at home. *Ir Med J* 1997;90(1):26-27
6. WHO (2008). World Report on Child Injury Prevention. World Health Organization. Switzerland.
7. DIE; Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. 2000
8. Altundağ S, Öztürk MC. Ev kazaları nedeniyle hastaneye gelen 3-6 yaş grubu çocuklardaki kaza türleri ve bunu etkileyen etmenler. *Çocuk formu* 2004;5:60-64
9. Özmen D, Ergin D, Şen N, Çetinkaya AÇ. 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerinin tanımlanması. *Aile ve Toplum Dergisi* 2007;3:13-20
10. Yıldırım N. 1-4 yaş dönemi çocuklar için ev kazası risklerinin belirlenmesi ve bu risklerin azaltılmasında sosyal öğrenme teorisine dayalı hemşirelik girişimlerinin etkinliği (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye. 2010.
11. Corrarino JE, Walsh PJ, Nadel E. Does teaching scald burn prevention to families of young children make a difference? A pilot study. *J Pediatr Nurs* 2001;16:256-62
12. Turan T, Dündar SA, Yorgancı M, Yıldırım Z.0-6 yaş grubu çocuklarda ev kazalarının önlenmesi. *Ulus Travma Acil Cerrahi Dergisi* 2010;16(6):552-557
13. Dereli F, Turasay N, Özçelik H. Muğla İki No'lu Sağlık Ocağı Bölgesinde Yaşayan 0-6 Yaş Çocuğu Olan Annelerin İlkyardım Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. *TAF Prev Med Bull* 2010;9(3):217-224.
14. Karataş B, Kettaş E, Yurtsever S. Interventions by mother of 1-6 year old children after home accidents. *Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi* 2006;3(2):1-14

15. Hatamabadi HR, Mahfoozpour S, Alimohammadi H, Younesian S. Evaluation of factors influencing knowledge and attitudes of mothers with preschool children regarding their adoption of preventive measures for home injuries referred to academic emergency centres, Tehran, Iran. *International Journal Of Injury Control And Safety Promotion* 2014;21(3):252-259
16. Kurt FY, Aytekin A. 0-6 yaş grubu çocuklarda ev kazaları. *HSP* 2015;2(1):22-32
17. Köse OÖ, Bakırcı N. Çocuklarda ev kazaları. *STED* 2007;16(3):31-35
18. Erkal S. Identification of the number of home accidents per year involving children in the 0-6 age group and the measures taken by mothers to prevent home accidents. *The Turkish Journal of Pediatrics* 2010;52:150-157
19. Uskun E, Alptekin F, Öztürk M, Kişioğlu AN. Ev hanımlarının ev kazalarını önlemeye yönelik tutum ve davranışları ile ev kazalarına yönelik ilkyardım bilgi düzeyleri. *Ulus Travma Acil Cerrahi Dergisi* 2008;14(1):46-52
20. Lafta RK, Al-Shatari SA, Abass S. (2013), Mothers' knowledge of domestic accident prevention involving children in Baghdad City. *Qatar Med J.* 2013;(2):50-56
21. Özturk C, Sarı HY, Bektas M, Elçigil A. Home accidents and mothers measurements in preschool children. *Anatol J Clin Investig* 2010;1:15-21.
22. Wei YL, Chen LL, Li TC, Ma WF, Peng NH, Huang LC. Self-efficacy of first aid for home accidents among parents with 0 to 4-year-old children at a metropolitan community health center in Taiwan. *Accid Anal Prev* 2013;52:182–187.
23. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. İlköğretim Trafik ve İlk Yardım Dersi Öğretim Programı ile ilgili 03.11. 1997 tarih ve 155 Sayılı Karar